

De ineenstorting van de Internationale

DOOR

ANT. PANNEKOEK.

I.

Juist een halve eeuw is verlopen, sinds in 1864 in Londen onder leiding van Marx de „Internationale Arbeiders-Associatie" gesticht werd; acht jaren later viel ze na den Fransch-Duitschen oorlog van 1870—71 en de Parijsche Kommune uiteen. Voor 25 jaren werd op het Congres in Parijs de nieuwe Internationale opgericht. Reeds maakte men zich gereed, op het congres van dit jaar in Weenen dit dubbele jubileum te vieren — daar werd juist een maand te voren van uit Weenen de brandfakkel in Europa geslingerd. En met de uitbarsting van den Europeeschen oorlog viel de nieuwe Internationale in puin.

Toen de oude Internationale werd opgericht, verkeerde het kapitalisme overal, behalve in Engeland, nog in zijn eerste opkomst; ook zijn politieke vorm, de burgerlijke staat, was nog niet gereed. Alleen in Engeland was de bourgeoisie reeds lang en sekuur meester van de staatsmacht; daar was een werkelijke grootindustrie voorhanden met een talrijk proletariaat. Wel was in dit proletariaat tengevolge van den geweldigen opbloei der industrie sinds 1850 alle revolutionaire gevoel uit den tijd van het Chartisme verloren gegaan; gedemoraliseerd door de prosperiteit was het onverschillig en liberaal geworden. Maar het beschikte toch over vrij sterke organisaties, die in de jaren 60, vooral tengevolge van de katoencrisis en de snelle technische ontwikkeling, tot scherpem strijd over loon, arbeidstijd en vereenigingsrecht genoodzaakt werden en zoo een begin van frisscheren strijdgeest ontwikkelden. Daarentegen was in Frankrijk het kleinbedrijf nog overheerschend, al werd het ook door het onder Napoleons protektie kunstmatig opgedreven kapitalisme zeer in het nauw gebracht. In Duitschland groeide juist in dezelfde jaren de kapitalistische industrie krachtig omhoog, drukte het handwerk door zijn konkurrentie neer en proletariseerde de handwerkers, die bij massa's in de fabrieken werk moesten zoeken. De geest van deze arbeidersmassa's werd dus nog bijna geheel door de kleinburgerlijke opvattingen uit den handwerkstijd beheerscht; de haat tegen het kapitaal was niet eenvoudig de vijandschap van den uitgebuiten arbeider tegen zijn uitbouter, maar ook tegelijk haat van den

bankroeten handwerker tegen den overmachtigen konkurrent. De kapitalistische uitbuiting werd, evenals in Engeland in de 20'er en 30'er jaren, niet als een definitieve toestand beschouwd; het sterkst verzet laaide op in de handwerkers, die hun oude positie van onafhankelijke vaklui trachtten te redden. Daarom stond niet de vakbeweging in het middenpunt van hun gedachten, maar de produktieve coöperatie. Later is de vakbeweging uit de praktische behoefte opgekomen, tegen de geldende theorie in; de geesten werden beheerscht door de gedachte, de nieuwe techniek, de overmachtige machine in dienst van de arbeiders te stellen en hen zoo, als geassocieerde producenten, in staat te stellen tegen het kapitaal te konkurereen. Deze opvatting treedt zoowel in Lassalle's programma der produktieve associaties met staatskrediet te voorschijn, als in de heerschappij van het Proudhonisme in Frankrijk.

Behalve in Engeland en gedeeltelijk in Frankrijk was de bourgeoisie ook nog niet meester van de staatsmacht. Het burgerlijke programma van de revolutie van 1848, krachtige nationale staten, die alles wat tot eenzelfde natie behoorde, politiek zouden samenvatten, — een voorwaarde voor een krachtige ontwikkeling van het kapitalisme — was in Midden-Europa nog altijd niet verwezenlijkt. Het kleinburgerlijke deel van deze burgerlijke oppositie was radikaal en democratisch, en door zijn eischen stond het in nauwe verbinding met de oppositie der arbeiders. Zoo kwam het, dat allerlei burgerlijk radikalisme, atheïsme en republikaanisme een sterken aanhang onder de arbeiders vond — de kongressen der Internationale toonen er de staaltjes van — en door zijn frasen het eerst ontwakende proletarische klassebewustzijn in de war bracht. De revolutionaire methode was nog altijd die der burgerlijke revolutie: door gewapenden opstand moesten de arbeiders trachten zich van de heerschappij meester te maken. De internationale politiek der arbeiders kon nog geen andere dan die der democratie in het algemeen zijn: strijd tegen alle reaktie en met name tegen de sterkste macht en beschermer der reaktie, het russische Tsarisme. Het is bekend, hoe het optreden der West-Europeesche arbeiders en democraten voor het in 1863 tegen Rusland opgestane Polen den stoot tot het oprichten van de Internationale heeft gegeven.

De geschiedenis van deze eerste Internationale is, naast de beginnende organisatie van den klassenstrijd, een voortdurende worsteling tusschen deze burgerlijke en kleinburgerlijke opvattingen, en den geest van de meer ontwikkelde arbeidersbeweging, die bij een ontwikkeld kapitalisme past. Uit de Engelsche praktijk geboren, door Marx theoretisch geformuleerd, meestal door Engelsche gedelegeerden als praktici van het ontwikkeldste kapitalisme verdedigd, dringt in de discussies op de kongressen deze moderne geest de oude kleinburgerlijke denkbeelden steeds meer terug. Zoo werd de Internationale tot een leerschool in de grondbegrippen van het Marxisme en ontwikkelde zich bij de beste kerntroepen klassebewustzijn en inzicht in de moderne taktiek. De noodzakelijkheid van de vakvereenigingen, om tegen de kapitalisten voor

betere arbeidsvoorwaarden te strijden, en van den zelfstandigen politieken strijd ter verovering van de staatsmacht, met het kommunisme als einddoel — dat was het resultaat van de inwendige twisten in de oude Internationale.

Zij zelf moest nu te gronde gaan. De reeks van oorlogen, die in 1871 ten einde liep, had de nationale wenschen der bourgeoisie bevredigd. Duitschland en Italic waren sterke gecentraliseerde staten geworden, en ook het vrijgeworden Hongarije vormde met het overschot van Oostenrijk een levensvatbaren staat. In Frankrijk was de republiek gekomen, in Engeland had het meerendeel der arbeiders na een strijd, die vooral door de Internationale geleid was, het kiesrecht gekregen. Overal was in deze landen nu een basis voorhanden, waarop de politieke strijd der arbeiders kon plaats vinden. Maar deze strijd kon niet internationaal geleid worden. Zijn zwaartepunt lag in de parlementen van elk land apart; in elk land waren de politieke vormen en tradities, waaraan aangeknoopt moest worden, verschillend. Daarom moest de Internationale in haar nationale secties uiteenvallen. Had de ontwikkeling zich verder geleidelijk, zonder katastrophen voltrokken, dan zouden de secties steeds meer autonoom en onafhankelijk, tegen de inmenging van de „Generalrat” in, opgetreden zijn en deze was steeds meer tot een schaduw geworden. Zoeken wij de oorzaak, waardoor de Internationale onder niet zeer verheffende verschijnselen als in een katastrofe op het Haagsche Kongres 1872 te gronde ging — nadat de oude taktiek van de plotselinge verovering der regeering door het lot van de Kommune van Parijs haar einde vond, die bewees „dat de arbeidersklasse niet maar zoo eenvoudig de staatsmacht in handen kan nemen” — dan vinden wij, dat bij hare leden en gedelegeerden een klaar beseff van de nieuwe taktiek ontbrak; de verbonden oppositie van de anarchisten, die van de politieke aktie niets wilden weten, en de Engelsche vakverenigingslui, die zuiver burgerlijke politiek wilden drijven, noopte Marx en zijn aanhangers, er een einde aan te maken.

II.

Vijf en twintig jaren na de stichting van de eerste Internationale kwamen in Parijs uit 20 landen de vertegenwoordigers der arbeidersorganisaties te samen. Tot deelname waren van te voren de socialistische partijen en de vakverenigingen opgeroepen, die op het standpunt van den klassestrijd stonden; zoo proklameerde de nieuwe Internationale het theoretisch resultaat van haar voorgangster als haar basis, als het principe, dat zich praktisch als overwinnende macht had doorgezet. Het uitgestrooide zaad was opgeschoten; overal hadden de langzaam opgekomen socialistische partijen den politieken strijd met klimmend succes gevoerd. en wortelden vast in de proletarische massa's. Onder nieuwe economische verhoudingen was een nieuw geslacht met nieuwen geest opgegroeid. Het kapitalisme stond in volle kracht en heerschappij; tot in het Oosten

van Europa en in Amerika had het zich uitgebreid en overal had het onder het kleinbedrijf en het handwerk geweldige opruiming gehouden. Van een kleinburgerlijke oppositie is niets meer te bespeuren. Maar tegelijk vertoonden zich reeds de kiemen van ondergang. De lange depressie, die sinds 1875 op de maatschappij drukte, had zelfs in burgerlijke kringen twijfel aan haar eeuwige levenskracht gewekt; werkloozen- en massale kiesrechtbewegingen gaven uiting aan den nood der arbeiders. In Amerika verkondigden die nieuwe monsterwezens, de trusts, het naderend einde van de eeuw der vrije concurrentie. Van de oude kleinburgerlijke illusies, om met de kleine middeltjes der koöperatie de arbeiders uit de klauwen van het kapitaal te redden, hoort men niet meer. De arbeidersklasse staat als eenige oppositie tegenover het kapitaal, en helder en duidelijk staat haar in de kapitalistische maatschappijorde haar nieuwe taak voorgeteekend: het proletariaat moet de heerschappij veroveren, om het groote produktiemechanisme als geheel in haar dienst te nemen en de maatschappelijke produktie met behulp van de staatsmacht te organiseren. Verovering van de politieke macht is dus het doel, het parlamentarisme is het middel, aangevuld door den strijd voor het algemeen kiesrecht, dat toen in een aantal landen het belangrijkste voorwerp van strijd was. Daarnaast ging, zij het ook door de depressie sterk gehinderd, het opbouwen en de aktie der vakverenigingen ter verkrijging van betere arbeidsvoorwaarden.

De internationale verbinding en hare kongressen moesten natuurlijk een ander karakter dan vroeger dragen. Het zwaartepunt bleef in de nationale kongressen liggen, waar de partij van ieder land souverain besliste over haar taktiek en daden. De internationale kongressen waren samenkomsten ter beraadslaging der algemeene aangelegenheden, zonder bindende kracht en enkel met moreele macht bekleed. Zij gaven daarnaast uitdrukking aan het gevoel van internationale broederschap in de arbeidersklasse. Nadat het overschot van het oude anarchisme uitgestooten was, zijn de kongressen van de nieuwe Internationale vooral vervuld met strijd over de parlementaire taktiek.

Weer zijn sindsdien 25 jaren voorbijgegaan; en nog reusachtiger dan in de vorige periode is in deze het kapitalisme omhooggegroeid. Door een buitengewone prosperiteit begunstigd, die in 1894 op de lange depressie volgde en die zich nu sinds 20 jaren, slechts door enkele korte krisissen onderbroken, achtereenvolgens over alle kapitalistische landen uitgebreid heeft, heeft het kapitaal zich over de geheele wereld verspreid. Het revolutioneert alle werelddeelen, het schudt oude versteende reuzenrijken uit hun duizendjarige starre rust wakker, het maakt zich van alle schatten der aarde meester en buit alle rassen uit. En overal ontspringt in de harten der onderdrukten en uitgebuuten de socialistische gedachte, de haat tegen het kapitalisme, vaak nog met nationalen vrijheidsdrang gemengd. Socialistische organisaties vindt men reeds in China en Nieuw-Zeeland, in Johannesburg en Honolulu, in Alaska en Soerabaja; uit alle vijf werelddeelen waren deelnemers voor het

Weensche kongres aangemeld. Kapitalisme en socialisme beginnen reeds de geheele aarde te overstroomen.

Nog belangrijker dan deze uitbreiding is de innerlijke verandering. Geen gebied van staat of economisch leven is meer te vinden, dat niet onder volkomen heerschappij van het kapitaal gebracht is. Geen klasse staat meer buiten zijn rijk, zooals vroeger de boeren en sommige kleine burgertjes; alles staat in zijn dienst, als uitbouter of uitgebute — de geheele bevolking is bij het kapitalisme betrokken, het grootste deel als zijn doodvijand. Reuzenondernemingen met de volmaaktste machines vereenigen honderdduizenden arbeiders onder het kommando van weinige grootindustrieelen. Tegelijk is een steeds volmaakter organisatie in plaats van de vroegere anarchische concurrentie gekomen; de eerste trusts voor 25 jaren waren slechts een zwak begin van een georganiseerde concentratie van kapitaalheerschappij, die het geheele economische leven aan de macht van een paar honderd kapitaalmagnaten overlevert. Duitschland en Amerika staan in deze ontwikkeling vooraan; terwijl echter Amerika door zijn reusachtige uitgestrektheid tegelijk nog ruimte voor een talrijke klasse van boeren en kleinere ondernemers biedt, stoot in Duitschland alles dicht en hard op elkaar; daar is de proletariseering der bevolking, de klassesetengstelling en de klassesrijd tot de grootste felheid gestegen.

Onder deze ontwikkeling moest ook de arbeidersklasse een groote verandering ondergaan. De illusie, dat men door het parlamentarisme alleen de heerschappij zou kunnen winnen, is vervlogen; het parlement is steeds meer tot een geldbewilligingsmachine voor de regering geworden, en daarnaast een tribune voor het socialisme, om protesteerend tegen het kapitaal te strijden, maar zonder verdere eigen macht. Het proletariaat staat tegenover de reusachtige machtsmiddelen der moderne staten met niets dan zichzelf, zijn eigen kracht, met de zware taak voor zich, die staatsmacht aan te vallen en te overwinnen. Maar ook zijn kracht is enorm gegroeid. Gegroeid is in de eerste plaats het aantal, de massa der verdrukten. Nog meer gegroeid is in die massa's de socialistische gedachte, het klassebewustzijn, het verzet: zeer sterke minderheden van de bevolking staan in bijna elk Europeesch land achter de sociaaldemokratische partij. En het allermeeft is de organisatie gegroeid, de sterkste en onmisbaarste machtfaktor van het proletariaat; in 1889 nog onbeduidend, zijn de vakvereenigingen juist door dezelfde prosperiteit geweldig in ledental toegenomen. Als legers van millioenen staan zij, stevig georganiseerd, door sterke solidariteit saamgevoegd, tegenover de machtige kapitalistische patroons.

Maar in deze optrekkende proletarische massa's streden nog revolutionaire, vooruitdrijvende en tegenhoudende, konservatieve krachten met elkaar.

III.

De politiek en de ideologie van het moderne grootkapitalisme onderscheidt zich zoo sterk van de vroegere burgerlijke politiek, dat zij met

een bijzonderen naam wordt aangeduid; het imperialisme. Haar economische basis is het export van kapitaal naar andere onontwikkelde wereldeelen, die een politieke beheersching van die streken noodig maakt. Elke kapitalistische staat moet thans aan wereldpolitiek doen, zoo groot mogelijke gebieden als koloniën of invloedssferen voor zijn kapitaal verwerven en zich krachtig wapenen tegen alle concurrenten, om zijn aanspraken en eischen te doen eerbiedigen; elk land tracht de kern van een wereldrijk, een imperium te worden. Terwijl milliarden voor het versterken van leger en vloot uitgegeven worden, stijgt het gevaar voor een wereldoorlog, die aan telkens nieuwe strijdobjekten dreigt te ontvlammen.

Dit imperialisme heeft de macht van het kapitalisme buitengemeen versterkt. Het beheerscht het leven en het denken van steeds breeder kringen der bevolking: ofschoon als direkte belangenpolitiek van het gekoncentreerde grootkapitaal ontstaan, heeft het langzamerhand de geheele bourgeoisie veroverd en tot diep in de arbeidersklasse zijn invloed doen gelden. Het heeft aan de bourgeoisie een nieuw ideaal gegeven: het eigen land groot en machtig maken onder de wereldvolken. De bourgeoisie voelt zich weer trotsch en vol zelfvertrouwen in de duurzaamheid en innerlijke vastheid van het kapitalisme en haar eigen maatschappij. De intellectueelen, die vroeger allemaal zoowat in socialisme liefhebberden, als het eenige, wat nog idealen had, die hen boven platte baantjesjagerij konden verheffen, zijn bijna allen naar het nieuwe ideaal overgelopen. In plaats van de oude leuzen van wereldvrede, vooruitgang, democratie, dweepen ze nu met wereldmacht en patriotisme; rassenhoogmoed en vereering voor brute kracht en ruwheid vervullen hun geest. Op het socialisme ziet de burgerlijke wereld nu als een achterlijk humaniteitsgeleuter neer, en zij haat het vooral, omdat het anti-nationaal is en de arbeiders van de nationaal-militaristische politiek vervreemdt. Van werkelijk belangrijke concessies aan de arbeiders is geen sprake meer. Zoo maakt het imperialisme de geheele bezittende klasse vast en gesloten, vergroot haar moed, haar energie, haar eenheid en brengt steeds grooter deelen der bevolking onder haar geestelijken invloed. En ook de materiele macht van het kapitaal stijgt: de parlementen laten vrijwillig steeds meer van hun rechten schieten; de staatsmacht wordt steeds meer een absolute regeering van kleine cliquen van vorsten en adellijke heeren, van politici en grootkapitalisten, die haast onbeperkt over de reusachtige machtsmiddelen van den staat beschikken.

Daartegenover groeit ook de macht van het proletariaat. Door den toenemenden militairen druk en de stijgende belastingen groeit in de proletarische en kleinburgerlijke lagen der bevolking het morrend verzet; deze ontevredenheid vertolkt zich in het telkens grooter stemmental, dat op de sociaaldemokratie als oppositiepartij wordt uitgebracht. Daarnaast komen in het proletariaat als gevolg van de eigen massale concentratie nieuwe vormen van spontaan verzet op — nu eens tegen

de gewelddadige onderdrukking van boven, dan weer tot verkrijging of verdediging van politieke rechten — die nieuwe mogelijkheden van strijd naast het parlementairisme en de vakbeweging openen. Zij toonen, dat tegen het imperialisme het strijdmiddel der arbeiders in massabewegingen bestaat, hetzij als straatdemonstratie, waarvan de kracht in de Pruisische kiesrechtbeweging bleek, hetzij als massastaking, die haar kracht als revolutionaire factor vooral in de Russische revolutie deed kennen. In deze nieuwe strijdvorm gaat de politieke strijd buiten het nauwe kader van het parlementairisme, en vloeit samen met den op reusachtige schaal vergrooten strijd der vakvereeningen, die nu, buiten het enge kringetje van den loonstrijd tredend, tot revolutionaire krachten worden; deze samenvloeiing drukt slechts het feit uit, dat ook grootkapitaal en staatsmacht steeds meer tot één macht ineenvloeien. Deze strijdvorm der massabewegingen eischt een kracht in het proletariaat, een innerlijke vastheid van organisatie, een offervaardige solidariteit, een helder socialistisch inzicht, een revolutionaire energie, die alle nog maar in hoogst onvoldoende mate aanwezig zijn en slechts door dezen strijd zelf kunnen groeien. Maar zij opent toch voor onze oogen het verschiet van een nieuwe periode in de arbeidersbeweging, een periode van revolutionair-aanvallenden strijd ter verovering van de staatsmacht, waartegenover de achter ons liggende periode slechts de rol van voorbereiding en verzameling vervult.

Maar tegelijk groeiden ook de verzwakkende en tegenwerkende factoren. Door de geweldige groei der partij en der vakvereeningen groeide meteen het leger van beambten, politici, leiders en functionarissen, die als een soort specialiteiten der overgeleverde strijdvormen daarmee zoo vergroeid zijn, wier geheele leven en werkkring zoo opgaat in de dagelijksche details van parlamentswerk en organisatieleven, dat zij tot een rem, een hindernis in den weg der verdere ontwikkeling der taktiek worden. De parlementaire macht stijgt met het aantal afgevaardigden, en daarmee groeit de neiging tot kompromissen met een deel der burgerlijke klasse, die het lokaas der kleine hervormingen uitwerpt. In de plaats van de verovering der staatsmacht, die zoo ver af en moeilijk lijkt, treedt de kleinburgerlijke gedachte, dat door kleine hervormingen het kapitalisme dragelijk is te maken. Zoo komt het reformisme op, verdringt den klassenstrijd, en beheerscht in bijna alle West-Europesche landen de socialistische partijen; in Engeland speelt de nieuw opgekomen Arbeiderspartij dezelfde rol en volgt dezelfde politiek. In Duitschland bleef door de scherpe onderdrukking van boven de onverzoenlijke radikale taktiek den politieken strijd beheerschen; maar hier ontstonden gelijksoortige verschijnselen uit den reusachtigen groei der organisaties, eerst in de vakbeweging, daarna ook in de partij. De organisatie is het voornaamste machtmiddel voor den strijd; wordt zij echter groot en sterk, dan wordt zij maar al te licht hoogste doel voor zich zelf; om de organisatie niet in gevaar te brengen, wordt dan de strijd ontweken. De dragers van deze taktiek zijn de

beambten, de besturen, die steeds meer tot bureaucraten worden. Zij werden ondersteund door de leidende theoretici, die van het Marxisme een theorie der afwachtinge, voorzichtige verdediging maakten.

De strijd tusschen deze verschillende tendenzen heeft in de laatste jaren de Duitse partij beheerscht. De revolutionaire richting, die steeds op de beteekenis en de macht van het imperialisme wees en op de noodzakelijkheid, door scherp-aanvallende taktiek de krachten voor een ontplooiing van massabewegingen te wekken, die op de holheid der overgeleverde frases wees, wanneer er geen wil tot revolutionaire daden achter stond, bleef daarbij echter steeds in de minderheid. Dit kwam voor een goed deel daarvandaan, dat uit de arbeidersklasse zelf geen revolutionaire energie opwelde. Daarin treedt de werking van dezelfde prosperiteit voor den dag, die het kapitalisme zoo machtig omhoog hief en de arbeidersorganisaties zoo sterk deed groeien. In tijden van prosperiteit vermindert de werkeloosheid, stijgen de loonen en worden de kansen in den strijd voor direkte verbetering gunstig; de diepe ontevredenheid, die in tijden van krisis en nood de arbeiders tot wanhopig verzet drijft, verdwijnt; ze hebben geen tijd, aan revolutie te denken, zij verliezen de strijdvaardigheid. Zooals de Engelsche arbeiders voor 60 jaren door den opbloeij der industrie gedemoraliseerd werden, zoo ging het nu, onder behoud der oude leuzen, met de arbeiders in Duitschland en in alle andere landen. Deze prosperiteit is de diepste oorzaak voor de onverschilligheid der massa's en voor hun gemis aan strijdvaardigheid, waardoor de bureaucraten en revisionisten hun gang konden gaan en de arbeidersbeweging verburgerlijkte.

Ook de Internationale deelde in deze ontaarding. De internationale kongressen, in het begin vaak het tooneel van felle twisten over taktiek (zooals in Parijs en Amsterdam) werden steeds meer, vooral na de stichting van het Internationaal Bureau, tot bureaucratisch georganiseerde vertooningen, door het revisionisme beheerscht, opgaande in klein gedoe, zooals in Kopenhagen al scherp te voorschijn kwam. En Weenen zou waarschijnlijk niet veel anders vertoond hebben, behalve dat het als jubileumskongres nog meer vol zou geweest zijn van schetterende loftuitingen over de voortreffelijkheid, de macht, de onoverwinnelijkheid en de grootheid van onze internationale sociaaldemokratie. Maar toch bleef onder die holheid en uiterlijkheid als diepe groote kern de beteekenis der Internationale als uitdrukking, als belichaming van het internationalisme, dat in de scharen van arbeiders leefde. En dit internationalisme kreeg in de laatste jaren door het toenemende imperialistische oorlogsgevaar een veel dieper beteekenis dan vroeger.

In tegenstelling tot de oude Internationale had de nieuwe eigenlijk geen bepaalde buitenlandsche of internationale politiek. Haar zwaartepunt lag in de binnenlandsche politiek, in de vraagstukken en strijdbijden, die de ontwikkeling van het kapitalisme in de lange vredesjaren in het eigen land schiep. Dit moest anders worden, toen met het imperialisme en zijn oorlogstoerusting het gevaar voor scherpe bloedige konflikten

steeds grooter werd. De internationale politiek werd weer tot een hoofdpunt voor de sociaaldemocratie, — wat niet beteekent, dat de personen harer woordvoerders een klaar begrip van deze taak toonden. Deze internationale politiek moest echter geheel anders zijn, dan de oude van Marx en Engels. Toen ging het om de verdediging van de ontwikkelde politieke vormen en rechten in West-Europa tegen het Tsarisme; maar door den Russisch-Japanschen oorlog en vooral door de Russische revolutie was het militaire overwicht van Rusland gebroken. Nu waren in alle landen kapitalisme, imperialisme en militarisme meester, tegen elkaar hun kracht in het scherpste nationalisme zoekend, terwijl het proletariaat daar overal als oppositiepartij tegenover stond, die van een wereldoorlog het meest te lijden zou hebben. Nu kon het doel van de internationale politiek van het proletariaat alleen zijn: behoud van de wereldvrede, bestrijding van de oorlogspropaganda en het oorlogsgevaar, door met zijn geheele macht er tegen in te gaan. Maar deze strijd was alleen internationaal mogelijk, eischte internationaal samenwerken; en in deze taak, den strijd tegen den oorlog, lag de stevige ernstige kern van de Internationale. Op verschillende kongressen werd in moties de vijandschap van het proletariaat tegen den oorlog tot uitdrukking gebracht en de plicht uitgesproken, met alle dienstige middelen den oorlog te verhinderen. Het hoogtepunt was het kongres in Basel voor 2 jaren, dat, ter bezwering van het oorlogsgevaar bijeengeroepen, dit standpunt in een eenstemmig aangenomen motie en in verklaringen der voornaamste partijleiders tot uitdrukking bracht. Wij zijn tot het uiterste offer bereid, verklaarde Jaurès; alle krachten van het proletariaat en van ieder arbeider moeten op dezen strijd gekoncentreerd worden, sprak Victor Adler; wij zullen ons uiterste best doen, om de wereldvrede en onze gemeenschappelijke toekomst te verzekeren, zei Haase.

Maar in al deze uitingen lag toch nog meer angst voor den oorlog, dan rustige geredheid en vastbeslotenheid. De geheele uiterlijke vorm, de zitting in de kerk onder plechtig klokgelui, de verhinderend van elke ernstige discussie over de strijdmiddelen, die tegen den oorlog gebruikt konden worden — dat alles toonde meer het streven, de regeeringen en volken door uiterlijken schijn te imponeeren, dan de reële krachten voor een zoo zwaren strijd te organiseeren. En toen dan ook het oogenblik kwam, dat de regeeringen den oorlog wilden, toen was noch de macht noch de moed voor den strijd tegen den oorlog voorhanden; het internationalisme vervluchtigde zich in rook en de Internationale viel als een wurmsteking wrak in elkaar.

IV.

De Oostenrijksche sociaaldemocratie had wel altijd op de onbequaamheid der Weensche regeering gescholden, die niet door een verstandige nationaliteitspolitiek de Balkanvolken had weten te winnen; maar door haar eigen praktisch en theoretisch nationaal-opportunisme

had zij de nationale hartstochten aangewakkerd in plaats van ze scherp te bestrijden. Door nu de Servische regeering aan te vallen, werkte zij de plannen der Oostenrijksche regeering in de hand; strijd tegen den oorlog was dus van haar niet te verwachten. Omgekeerd hielden de gesmade Serviërs zich het best; de Servische sociaaldemokraten verklaarden zich tegen de oorlogskredieten en handelden daarmee in dezelfde lijn als Bebel en Liebknecht in 1870. De Duitsche sociaaldemocratie was door organisatie en socialistisch klasse-bewustzijn de sterkste der wereld; indien ergens, zoo moest het hier mogelijk zijn, actief tegen den oorlog op te treden. De bourgeoisie en de regeering zijn misschien in het begin ook niet zonder bezorgdheid geweest. Maar uit de bovenvermelde verschijnselen van verburgerlijking is te begrijpen, waarom er van een actie niets kwam. De partij wilde geen strijd, haar massa zoomin als haar leiders; zij maakte zich het argument van de regeering eigen, dat de oorlog een verdedigingsoorlog, en nog wel tegen het barbaarsche Rusland was; de uitingen van Marx werden aangehaald en menigeen heeft wel gedacht, dat de Duitsche regeering nu eindelijk de socialistische politiek van Marx ging ten uitvoer brengen. Absolute onkunde omtrent het imperialistische karakter der moderne oorlogen, en vrees voor een strijd op leven en dood met den machtigen Deutschen militairstaat werkten samen, om de Duitsche arbeiders gewillig in het gareel van het imperialisme te spannen. De rijksdagfractie stemde voor de oorlogskredieten en daarmee was de geheele oude scherpe oppositie tegen het militarisme, de traditie van een halve eeuw, in elkaar gezakt.

Toen was de oorlog beslist. In Rusland weigerden de socialistische Doemaleden, de oorlogskredieten toe te staan; en in Engeland voerde de arbeiderspartij — vasthoudend aan de liberaal-pacifistische traditie — een scherp strijd tegen de oorlogspolitiek der regeering. Maar in België werd Vandervelde minister, evenals in Frankrijk Guesde, die zijn geheele leven de Duitsche radikale parlementstaktiek verdedigd had, maar nu de erfenis van Jaurès aanvaardde. In een manifest riepen zij tot strijd tegen „het Duitsche imperialisme" op, vóór de vrijheid en zelfstandigheid der volken — alsof niet de Fransche soldaten voor het Fransche en Engelsche imperialisme vechten! Duitsche sociaaldemokraten antwoordden daarop met de argumenten van hun regeering, en traden als zaakwaarnemers van de regeeringspolitiek op in de neutrale landen. Nergens is in die debatten sprake van het socialisme en van de socialistische plicht, met alle macht den oorlog te verhinderen. Terwijl de arbeiders van Europa, in nationale legers gesplitst, elkaar vermoorden op kommando van het kapitaal, is de internationale sociaaldemocratie uiteengespat in troepjes met elkaar kijvende chauvinistische politici.

De tweede Internationale is dood; roemloos is zij in den wereldbrand ten onder gegaan. Maar deze dood is geen toeval. Hij drukt slechts uit, dat de Internationale zichzelf innerlijk overleefd had. Wel mogen een aantal leiders na den oorlog misschien weer in Brussel bijeenkomen tot een onderonsje en misschien besluiten, de zaak weer op den ouden

voet voort te zetten. Maar dat is slechts schijn; zulke internationale samenkomsten zouden niet meer beteekenis hebben dan bijeenkomsten van liberale parlamentsleden of b.v. een congres van veeartsen uit alle landen, om hun gelijksoortige vakbelangen te bespreken. Zij zijn zoo goed een doodlopende tak als de internationale kongressen, die de anarchisten na 1872 nog herhaaldelijk als voortzetting der oude Internationale hielden. Het groote, dat tot nog toe achter onze internationale kongressen stond: dat zij de belichaming van het internationalisme van het proletariaat waren, is verdwenen, nu het internationalisme in dezen vorm zelf machteloos is gebleken.

De ineenstorting van de tweede Internationale is tegelijk de ineenstorting van de taktiek, de methode, de leer, die haar beheerschte; het parlementairisme. Niet in den zin, dat de parlementaire strijd zelf nutteloos of overbodig of schadelijk zou zijn geworden; maar de leer van het parlementairisme als methode ter verovering der staatsmacht heeft schipbreuk geleden. Als methode van voorbereiding en verzameling, van eerste propaganda in den tijd van opkomend kapitalisme was het onmisbaar en behoudt het zijn waarde. Voor de revolutie zijn echter andere methoden noodig, strijdvormen, waarin de massa's zelf moeten optreden. Nadat de tweede Internationale de arbeidersbeweging zoo hoog had ontwikkeld, als met de methoden van parlementairisme en vakbeweging mogelijk was, had zij haar taak vervuld; dat de grens bereikt was, bleek uit de ontaarding dezer oude strijdvormen, die niet meer bronnen van grooter kracht, vaak zelfs bronnen van zwakheid waren. Dat zij deze nieuwe strijdvormen, de massabewegingen, heeft duidelijk gemaakt en hun begin ontwikkeld, is de erfenis, die de tweede Internationale nalaat aan de arbeidersbeweging in de nieuwe periode, die nu voor ons ligt — evenals ook de eerste Internationale te gronde ging, toen ze de strijdvormen der volgende periode had duidelijk gemaakt. En evenals in het vorig geval was het theoretisch denkbaar geweest, dat de nieuwe taktiek zich geleidelijk uit de oude had ontwikkeld — daarvoor heeft onze kleine revolutionaire groep in de laatste jaren gestreden. Maar zoomin als in de maatschappij in het algemeen vindt in de arbeidersbeweging de overgang naar nieuwe vormen geleidelijk plaats. Dat het oude in een katastrofe moest ondergaan, lag ook hier aan het tekortschieten van de dragers der beweging, die de nieuwe taktiek niet wilden en haar noodzakelijkheid niet begrepen. De val van de Kommune was de katastrofe der eerste Internationale, omdat zij bewees, dat een plotseling in bezit nemen der staatsmacht door het proletariaat niet voldoende was, en dat een lange tijd van verzameling, socialistische propaganda en opbouw van organisatie noodig is. Het uitbreken van den Europeeschen oorlog van 1914 was de katastrofe van de tweede Internationale, omdat het door de daad bewees, dat met de methoden van parlementairisme en vakactie alleen het proletariaat niet voldoende kracht en weerbaarheid voor een revolutionairen strijd tegen de bourgeoisie kon verkrijgen.

De tweede periode der arbeidersbeweging wordt getypeerd door de groote leiders, de schitterende namen van de parlementariërs, die door hun mond de eischen, de wenschen, de idealen der tot klassebewustzijn komende arbeiders vertolkten: Bebel, de grootste, omdat hij zóó helder zag en zuiver voelde, dat hij nooit meer wilde zijn, dan wat een leider in deze periode zijn kon; Jaurès, die alle (burgerlijke) wetenschap van zijn tijd — niet het Marxisme — beheerschte en met zijn onverwoestbaar optimisme steeds opnieuw het socialisme op de burgerlijke democratie trachtte te enten; Victor Adler, door diepste menschenliefde voor de lijdende arbeidersklasse gedreven, om al zijn kracht in haar dienst te stellen; Vandervelde, de fijnbeschaafde talentvolle akademikus, die als zooveel in de dagen van burgerlijk verval tot het socialisme kwam; en zoovele andere kleineren. Zij trachtten door hun persoonlijke capaciteit te bereiken, waartoe de innerlijke kracht der arbeidersmassa's nog niet reikte; hun zelfoverschatting en hun falen was de illusie en de tragedie van het revisionisme. De katastrofe van 1914 is tegelijk de schipbreuk van hun pogen, door bekwaamheid van leiders te volbrengen, wat slechts kollektieve daad der massa's kan zijn.

De nu aanbreekende periode in de arbeidersbeweging zal de periode van de massa's en haar akties zijn. Uit de nieuwe kapitalistische wereld, die uit den oorlog zal ontstaan, met haar geweldiger ontwikkeling, haar fellere klassetegenstellingen, haar zwaarderden druk op de massa's moet deze strijd opkomen. Misschien zal eerst de bourgeoisie nog pochend zegeprelen, zal het proletariaat machtelozer, het socialisme zwakker schijnen dan te voren, evenals toen na 1871 de toen nieuwe methode uit klein begin hier en daar moest opgroeien; misschien ook zal dadelijk de nieuwe strijd, spontaan en half onbewust, uit de oorlogsellende opkomen. Maar zeker zal het proletariaat opnieuw den strijd beginnen, anders, forscher, met nieuwer wetenschap en inzicht, in reusachtiger bewegingen het kapitalisme ondermijnend. Dan zal de nieuwe Internationale opkomen, vaster, dieper, geweldiger, socialistischer dan die, welke nu ineenstortte. Op de puinhoopen, hoog boven de vlammen van den verschrikkelijken wereldbrand, heffen wij, revolutionaire sociaal-demokraten, de banier van het nieuwe, komende internationalisme omhoog.

C'est la lutte finale, g'oupons nous et demain
l'Internationale sera le genre humain!